

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

KWALITEITSONDERZOEK IN HET KADER VAN DE STAAT VAN HET ONDERWIJS 2016/2017

**Stichtse Vrije School Zeist
HAVO**

Plaats : Zeist
BRIN nummer : 00CB|C2
BRIN nummer : 00CB|01|HAVO
Onderzoeksnummer : 292223
Datum onderzoek : 16 februari 2017
Datum vaststelling : 19 april 2017

1. INLEIDING

De Inspectie van het Onderwijs heeft op 16 februari 2017 een onderzoek uitgevoerd op de Stichtse Vrije School, afdeling havo om een oordeel te kunnen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs op deze afdeling. Daarmee geldt dit onderzoek ook als het bezoek dat de inspectie op alle scholen voor voortgezet onderwijs ten minste eens in de vier jaar aflegt.

Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek is het volgende.

De afdeling havo is betrokken in het jaarlijkse steekproefonderzoek voor De Staat van het Onderwijs 2016/2017. Dit onderzoek leidt tot een kwaliteitsprofiel voor uw school en een bepaling van het toezichtarrangement. Ook gebruiken we dit onderzoek om informatie te verzamelen over het thema opbrengstgericht werken waarover we in De Staat van het Onderwijs 2016/2017 zullen rapporteren.

De Stichtse Vrije School is een kleinschalige school met een internationaal vrijeschool-leerplan dat gericht is op een brede, algemene vorming. Veelzijdige persoonsvorming is het uitgangspunt van het onderwijs. Alle leerlingen krijgen gedurende hun hele schoolloopbaan naast de standaardvakken praktisch/ambachtelijk onderwijs en veel kunstvakken, zoals toneel, muziek, koor en beeldende kunst. Ook volgen de leerlingen in de hogere klassen algemeen vormende vakken die niet in het examenpakket zitten. De school kent een driejarige, heterogene onderbouw voor leerlingen met een vmbo-t-, havo- of vwo-advies. De afdeling havo heeft in de bovenbouw circa 80 leerlingen.

Toezichthistorie

Het vorige inspectieonderzoek vond plaats in mei 2015. Het betrof een vierjaarlijks onderzoek op de afdelingen vmbo-t, havo en vwo. Alle afdelingen kregen opnieuw het basisarrangement toegekend. Zowel de onderwijsresultaten als het onderwijsproces waren van voldoende tot goede kwaliteit.

De inspectie constateerde wel dat het bovenbouwrendement van de afdeling havo onvoldoende was, hetgeen te wijten was aan de ook nu nog gangbare constructie waarbij havoleerlingen na de driejarige onderbouw (klas 7, 8 en 9) eerst het vmbo-t-diploma behalen in mavo 4 (klas 10) en hun schoolloopbaan vervolgens voortzetten in havo 4 (klas 11) en havo 5 (klas 12). Verder werd alleen de borging van de kwaliteit van het onderwijsproces als onvoldoende beoordeeld.

Onderzoeksopzet

Voor het onderzoek is een selectie gemaakt van indicatoren uit het Toezichtkader voortgezet onderwijs 2013. Het betreft indicatoren van het zogenoemde kernkader. Deze indicatoren gebruiken we ook om een beeld te krijgen van het opbrengstgericht werken op de school.

Het onderzoek bestond uit de volgende activiteiten:

- Wij hebben relevante documenten van en over de school geanalyseerd;
- Schoolbezoek, waarbij wij in een aantal lessen de onderwijspraktijk hebben geobserveerd;
- Wij hebben gesprekken gevoerd met leerlingen, docenten, mentoren, vaksectievoorzitters, de ondersteuningscoördinator en het management.

Aan het eind van het schoolbezoek heeft de inspectie de bevindingen uit het onderzoek besproken met het management en het bestuur.

Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 staat de conclusie van het onderzoek, waaronder het vervolgtoezicht. In hoofdstuk 3 beschrijven we de bevindingen uit het onderzoek in de vorm van een kwaliteitsprofiel. Dit wordt gevolgd door een paragraaf waarin het oordeel van de inspectie wordt toegelicht en de schoolontwikkeling in samenhang wordt beschreven.

2. CONCLUSIE EN TOEZICHTARRANGEMENT

Een kwaliteitsonderzoek zoals wij op de Stichtse Vrije School, afdeling havo hebben uitgevoerd, leidt tot een toezichtarrangement voor kwaliteit en/of voor naleving. Een arrangement kan *basistoezicht* inhouden of juist *aangepast* toezicht. In het eerste geval (bij basistoezicht) vinden wij de kwaliteit van voldoende niveau en is het daarom niet nodig om de school onder intensief toezicht te plaatsen. Als er echter te veel tekortkomingen zijn geconstateerd, wordt conform beslisregels geoordeeld dat de kwaliteit onvoldoende is en stellen we een aangepast arrangement vast voor zwakke of voor zeer zwakke kwaliteit en/of voor naleving.

Onze conclusie is als volgt.

Op basis van het onderzoek kennen wij aan de Stichtse Vrije School, afdeling havo het basisarrangement toe omdat zowel de onderwijsresultaten als de kwaliteit van het onderwijsproces op de afdeling van voldoende niveau zijn. Dit betekent dat wij op dit moment geen reden hebben om het toezicht te intensiveren.

Naleving van wet- en regelgeving

Het onderzoek richtte zich in beginsel niet op de naleving van wet- en regelgeving. We troffen echter twee praktijken aan die strijdig zijn met de wet.

De school stelt de toelating van leerlingen tot de school niet alleen afhankelijk van het basisschooladvies maar stelt aanvullende eisen. Zo schrijft de school in de aanvulling op de schoolgids als toelatingsvoorwaarde dat leerlingen minimaal een 'ruim' of een 'stevig' vmbo-t advies van de basisschool moeten hebben, ondersteund door de uitslagen van het leerlingvolgsysteem. Deze aanvullende eis is in strijd met art. 27, lid 1c van de WVO.

De opleiding tot het havodiploma duurt op de Stichtse Vrije School zes jaar (klas 7 tot en met 12). Dit is in strijd met art. 8 van de WVO waarin is bepaald dat de cursusduur van de havo vijf jaar bedraagt.

De tekortkoming ten aanzien van het toelatingsbeleid is inmiddels opgeheven. De ouders zijn hierover geïnformeerd en in de schoolgids 2017/2018 staat een aangepaste tekst.

Over de opleidingsduur van de havo is afgesproken dat de inspectie binnen afzienbare tijd contact opneemt met het bevoegd gezag om hierover een gesprek te arrangeren.

3. BEVINDINGEN

In dit hoofdstuk leest u de bevindingen uit ons onderzoek op basis waarvan we tot onze conclusie over de kwaliteit zijn gekomen. Eerst geven we een samenvattend algemeen beeld over de kwaliteit van het onderwijs op de Stichtse Vrije School, afdeling havo. Daarna volgt het kwaliteitsprofiel, waarin de oordelen op de indicatoren staan. Vervolgens lichten we die oordelen in onderlinge samenhang toe.

3.1 Algemeen beeld

Het onderwijs op de Stichtse Vrije School, afdeling havo is van voldoende kwaliteit.

De onderwijsresultaten zijn voldoende, evenals het onderwijsproces en de kwaliteitszorg.

Het pedagogisch klimaat hebben we niet als zodanig onderzocht maar we hebben de rijke leeromgeving, de bevoegenheid van de docenten en de betrokkenheid van de leerlingen bij de school als bijzonder plezierig ervaren. De school kan het onderwijs verder verbeteren door gebruik te maken van genormeerde toetsen en de uitkomsten hiervan te benutten voor meer planmatige differentiatie binnen de lessen. De onderwijskwaliteit is voldoende geborgd, maar het is raadzaam beleidsafspraken beter vast te leggen.

Opbrengstgericht werken is zichtbaar op alle niveaus, al zijn de lessen en de ondersteuningsactiviteiten gebaat bij concreter geformuleerde doelen.

3.2 Kwaliteits- en nalevingsprofiel

In onderstaande tabel staan de indicatoren die in dit onderzoek zijn betrokken en de oordelen hierover. De nummering in de tabellen verwijst naar het volledige waarderingskader voortgezet onderwijs. Het volledige kader kunt u op de website van de inspectie bekijken en downloaden.

De oordelen zijn weergegeven in de vorm van een score. De score geeft aan in welke mate de betreffende indicator gerealiseerd is.

Legenda voor indicatoren van de onderwijsresultaten:

1. onder de norm
2. boven de norm
3. niet te beoordelen

Legenda voor andere indicatoren:

1. slecht
2. onvoldoende
3. voldoende
4. goed

De onderwijsresultaten liggen op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie verwacht mag worden		1	2	3
R.1	Positie in leerjaar 3 ten opzichte van het advies van de basisschool. (onderwijspositie t.o.v. advies po)		•	
R.2	Percentage onvertraagde studievoortgang in leerjaar 1 en 2. (onderbouwsnelheid)		•	
R.3_H	Percentage onvertraagde studievoortgang vanaf leerjaar 3 (bovenbouwsucces) voor de afdeling havo.	•		
EX_H	Gemiddeld cijfer Centraal Examen van alle vakken (examencijfers) voor de afdeling havo.		•	

De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich het leerstofaanbod eigen te maken		1	2	3	4
4.3	De leerlingen maken efficiënt gebruik van de onderwijstijd.			•	

Het didactisch handelen van leraren stelt leerlingen in staat tot leren en ontwikkeling		1	2	3	4
7.1	De onderwijsactiviteit heeft een doelgerichte opbouw.			•	
7.2	De leraar geeft een begrijpelijke uitleg.			•	
7.3	De leerlingen zijn actief betrokken.				•
7.4	De leerlingen krijgen effectieve feedback op hun leerproces.			•	

De school biedt effectief aanvullend onderwijs en ondersteuning aan leerlingen die dat nodig hebben. (basisondersteuning)		1	2	3	4
9.1	De school volgt systematisch de vorderingen van de leerlingen aan de hand van genormeerde toetsen.		•		
9.2	De school bepaalt wat de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte is van individuele of groepen leerlingen.				•
9.4	De school voert de ondersteuning planmatig uit.			•	

De school bewaakt de kwaliteit van haar opbrengsten		1	2	3	4
12.1	De school evalueert systematisch de opbrengsten.			•	
12.2	De school werkt doelgericht aan de kwaliteit van de opbrengsten.			•	

De school bewaakt de kwaliteit van het onderwijsproces		1	2	3	4
13.1	De school evalueert systematisch het onderwijsproces.			•	
13.2	De school werkt doelgericht aan de verbetering van het onderwijsproces.			•	
13.3	De school borgt de kwaliteit van het onderwijsproces.			•	

3.3 Toelichting bij kwaliteitsprofiel

Het bovenstaande algemene beeld en kwaliteitsprofiel lichten we hieronder toe. Daarbij komen achtereenvolgens de volgende onderdelen aan bod: onderwijsresultaten, leskwaliteit, ondersteuning en begeleiding en kwaliteitszorg. Aan het einde van de toelichting volgt een korte beschouwing over het opbrengstgericht werken op de school.

3.3.1 Onderwijsresultaten

De examencijfers van de afdeling havo liggen ruim boven het landelijk gemiddelde, evenals het slagingspercentage. Er blijven zelden leerlingen zitten op de Stichtse Vrije School. De resultaten kennen echter, vanwege de organisatie van de school, enkele bijzonderheden. De onderwijspositie ten opzichte van het basisschooladvies (indicator R1) ligt opmerkelijk hoog. Dit komt doordat de school werkt met een driejarige onderbouw waarin leerlingen zitten met een vmbo-t, havo- of vwo-advies. In leerjaar drie tellen alle leerlingen met een vmbo-t-advies als opgestroomde leerlingen. In het onderwijsresultatenmodel krijgt de school daarvoor pluspunten. Het hoge resultaat van indicator R1 is dus in feite geflatteerd.

Het bovenbouwsucces (indicator R3) van de afdeling havo daarentegen is bijzonder laag. De reden hiervoor is dat nagenoeg alle leerlingen met een havoadvies na het derde jaar (klas 9) naar het vierde leerjaar van de mavo gaan (klas 10), daar mavo-examen doen, waarna ze hun schoolloopbaan vervolgen in havo 4 (klas 11) en havo 5 (klas 12). Deze route brengt afstroom met zich mee (van havo/vwo in leerjaar 3 naar mavo in leerjaar 4) en leidt in het onderwijsresultatenmodel tot veel 'minpunten'. Van echte afstroom is geen sprake. Het lage resultaat op indicator R3 geeft dus ook een vertekend beeld.

Ondanks genoemde bijzonderheden, beoordeelt de inspectie de onderwijsresultaten, vanwege de hoge eindresultaten en de feitelijk doorstroom als voldoende.

3.3.2 Leskwaliteit

De lessen op de afdeling havo van de Stichtse Vrije School voldoen ten minste aan de basiskwaliteit. Dat wil zeggen dat de docenten zorgen voor goed klassenmanagement, effectieve instructie en actieve betrokkenheid bij de leerlingen. Vooral dat laatste onderdeel springt er op de school bovenuit. Als er klassikaal uitleg gegeven wordt, letten de leerlingen in het algemeen goed op, maar tevens maken de docenten gebruik van een diversiteit aan activerende werkvormen en uitdagende opdrachten. Vooral de kunstvakken zijn inspirerend en van een hoog niveau, ook voor leerlingen met minder creatieve talenten. Mede vanwege het brede leerstofaanbod zijn de leerlingen gemotiveerd voor school en leren.

Differentiatie vindt in voldoende mate plaats in de instructie. De docenten kennen hun leerlingen en weten wie extra aandacht of juist uitdaging nodig heeft. De leerstof en de opdrachten bieden ruimte voor verwerking op eigen niveau en tempo. De lessen kunnen nog beter worden afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerlingen als de leraren bij de voorbereiding ervan meer gebruik maken van toetsgegevens.

3.3.3 Ondersteuning en begeleiding

De Stichtse Vrije School kent een stevige ondersteuningsstructuur, met de mentor die meerdere jaren aan een klas verbonden is als spil. De leerlingen worden intensief gevolgd, regelmatig besproken ('pedagogische vergadering') en waar nodig (extra) ondersteund. De leerlingdossiers zijn goed op orde en bevatten relevante informatie, over zowel de cognitieve als de sociaal-emotionele ontwikkeling. De school maakt voor alle leerlingen die ondersteuning nodig hebben gedegen hulplannen die regelmatig worden geëvalueerd.

De school maakt echter geen gebruik van landelijk genormeerde toetsen voor de kernvakken wiskunde, Nederlands en Engels. Wel brengt men de referentieniveaus voor taal en rekenen in beeld. Het staat de school vanzelfsprekend vrij geen genormeerde toetsen te gebruiken. Wel wijzen we op het nut hiervan: een objectieve meting van de voortgang in de ontwikkeling van leerlingen, waarmee achterstanden of voorsprong tijdig gesignaleerd kunnen worden. Bovendien kunnen de resultaten benut worden om in en buiten de lessen onderwijs op maat te bieden.

3.3.4 Kwaliteitszorg

De school heeft en houdt zicht op de resultaten op alle niveaus, en zeker ook op schoolniveau. Analyses van de examenresultaten vinden ook op bestuursniveau plaats. De doorstroomgegevens worden inzichtelijk in kaart gebracht. Men is zich bewust van de oneigenlijk hoge onderwijspositie in leerjaar 3 en het lage bovenbouwsucces (zie paragraaf 3.3.1). De school meet de effecten van gevoerd beleid.

Vooraf door middel van regelmatige lesbezoeken, maar ook via leerlingenenquêtes en gesprekken met leerlingen, heeft het management zicht op de kwaliteit van het onderwijsproces. De school kan dit zicht verder versterken door de uitkomsten van de observaties op hogere aggregatieniveaus te tillen.

De school beschikt over een uitgesproken concept en docenten die ook vaak zelf hiermee zijn opgegroeid en doordrongen zijn van het gedachtegoed van de vrijeschool. Tegelijkertijd kiest de school ervoor de leraren veel professionele ruimte te geven. De leraren geven aan hier veel waarde aan te hechten. Gezien de kwaliteit van het onderwijs op de Stichtse Vrije School en de bovengemiddeld tevreden leerlingen en ouders is dit een verantwoorde en vermoedelijk vruchtbare keuze. We plaatsen daarom slechts een kleine kanttekening bij de kwaliteitszorg. Over verschillende onderdelen van beleid is betrekkelijk weinig vastgelegd, bijvoorbeeld over de wijze van toetsen en over de minimale eisen waar lessen aan moeten voldoen. Het verdient aanbeveling dat de school gaat verkennen wat wel en wat niet in beleid moet worden vastgelegd.

Opbrengstgericht werken

Opbrengstgericht werken is zichtbaar op alle niveaus van de school. De resultaten van de school zijn meer dan op orde. In de lessen en in de ondersteuning kunnen de leraren wel concreter zijn over de te bereiken doelen. Door deze bijvoorbeeld op het bord te schrijven of 'smart' in de hulplannen op te nemen. De school kiest niet onverkort voor het maximaliseren van de cognitieve leerresultaten, men staat vooral een brede en ononderbroken ontwikkeling van leerlingen voor. Dit is het goed recht van de school. Wel zou het mooi zijn als de school in staat zou zijn de vorderingen van de leerlingen, als het gaat om 'veelzijdige persoonvorming', aantoonbaar te maken.